Skrift från ombudet för Gavins sterbhus,
Lagman Per Stenberg,
avskrift från OC prot. 1837-11-02/UB

Till Kongl. Quarantaines kommissionen i Götheborg!

Ehuru sterbhusdelägarne efter aflidne Handlanden Adam Gavin befullmägtigadt mig, att med Kongl. Commissionen afsluta, angående de vilkor, emot hvilka bemälte Sterbhusdelägare skulle anse sig kunna afstå ifrån alla anspråk dels på Ön Känsön och dels på ärsättning wid en förestående afträdestid för alla de byggnader och anläggningar, som der funnos, när Öen och byggnaderna den 18 November 1803 till Kongl. Maj:t och Kronan under arrende på fyratio års tid uplätos, och hvilka byggnader, anläggningar och dertill hörande lägenheter Kongl. Maj:t och Kronan genom arrende Contractet förbundit sig, att vid arrendetidens förlopp den 1 Maji 1844 återställa, i lika stånd, som de, efter besigtning, emottogos; har jag dock funnit mig icke kunna detta ärende afsluta utan inhämtande af Sterbhusdelägarnes egna yttrande, i anslutning af hvad Kongl. Commissionens Protocoll den 10 och 24 November 1836 innehåller. Jag har nu mera ärhållit detta yttrande, och får, i öfverensstämmelse dermed, uti all ödmjukhet lemna slutligt besked i frågan. Enligt det betänkande Herr Öfversten och Riddaren Fischerström afgifvit. Skulle Handlanden Gavins Sterbhusdelägare synas icke äga mycket att säga derom, att deras, under förbehåll om oförändrad beskaffenhet och under afsedd heljd af den för Kongl. Maj:t och Kronan i detta hänseende ingångne förbindelse, till Kongl. Maj:t och Kronan upplåtne byggnader och anläggningar, blifvit dels nedrifne och undanförde och dels annorlunda förändrade, samt att Stenhusbyggnader uppförts och anläggningar gjorts, som helt och hållet förändrat egendomens fordna egenskap, - allt utan att Gavin eller hans rätts innehafvare blifvit derom åtsporde eller hörde. Om Kongl. Commissionens fordna förwaltning genom detta förfarande helt och hållet förbisett Gavins och hans sterbhusdelägares rätt, samt ansett den så obetydlig att både den arrenderade Öen och derå upförde Byggnader fått genom Kongl. Commissionens försorg, undergå en behandling som förutsätter fullkomlig ägande rätt å Kongl. Commissionens sida, då likväl Kongl. Commissionen endast innehade och ännu innehar egendomen blott under nyttjande rätt emot arrende på wissa år, med uttryckeligen åtagen förbindelse, att wid arrendetidens slut återställa allt, i lika stånd som det wid tillträdet och hållen besigtning befunnits; så följer deraf ingalunda, att Gavins sterbhusdelägare äro skyldige att åtnöja sig med en godtycklig godtgörelse, när stunden för återtagandet af deras, blott till begagnande uti oförändradt skick, uplåtne egendom inträffar, eller att medgifva, det deras i Lag grundade rättighet, att i sinom tid påyrka Contractets uppfyllande, och finna det samma verkställdt, må wara ett ämne som kan efter behag behandlas. Ehvad Krono Skatte Hemmanet Brännö, derunder Känsö lyder, blifvit förmedladt eller ej, och ehvad Kongl. Maj:t och Kronan nu mera förwärfvat sig ägande rätt dertill; så följer dock deraf icke, att kronan äger dispositionen af samma ö med annan eller bättre rätt, än Brännö Hemmansägare, hvilka genom Contract den 1. October 1775, uplåtit under perpetuelt arrende til Handlandan N. Tengberg, den del af öen, hvaråa Sill Salteri – och Trankokeri werksbyggnaderna warit upförde och quarantaines anstalten nu är belägen; hvarefter Tengberg afträtt detta Contract till Gavin, hvilken, så väl som Sterbhusdelägarne efter honom, årligen till Hemmansägarne betalt den i samma arrende Contract bestämda afgift och enligt 1.§. 1.art. i Reglementet för Nordsjöfiskerierne af den 21 July 1774, tillkommer oförkränkt rätt att den uplåtne delen af öen i all framtid disponera. Det torde altså och på många andra skäl, hvilkas uptagande icke hörer till föremålet af detta yttrande, ehuru Herr Öfversten och Riddaren Fischerströms betänkande synes göra uplysningar behöfvelige; till försvar för Gavins Sterbhusdelägares rätt, icke gå så lätt, som berörde Betänkande tyckes afse, att undanrödja eller nedsätta desse Sterbhusdelägares Lagliga anspråk emot Kongl. Maj:t och Kronan om heljd och fullbordan af arrende Contractet den 18 November 1803, ehvad uttrycket deri må wara, såsom i betänkandet säges, förfeladt eller icke; Men såsom sagdt är, angår i närwarande fråga ännu

icke någon tvist om rättigheter och skyldigheter, i anledning af nämnde Contract, utan endast huruvida någon uppgörelse skulle kunna träffas om wilkor, emot hvilka Gavins Sterbhusdelägare skulle vilja afstå ifrån alla anspråk och all rätt till Känsö, och de byggnader och anläggningar Kongl. Maj:t och Kronan för quarantaines anstalten arrenderat. I detta afseende och om godvilligt slut kan winnas, äro ock Sterbhusdelägarne benägne, att icke upställa sine anspråk till den utvidgning, Contractet och Laga tydning deraf skulle kunna medgifva, utan i det stället, att, med hänsigt till härvid förekommande särskilde förhållanden, inskränka fordringarne innom den mäst billiga gräns. Och ehuru, efter hvad Besigtningen innehåller, åbyggnaderne å Känsön vid arrendets början befunnits utan särdeles brister, samt sålunda, i anseende till så väl beskaffenhet, som i antal, då varit af betydeligt wärde, förklara sig likwäl Sterbhusdeägarne willge, att i öfverensstämelse med de grunder Kongl. Commissionen för upgörelsen framställt, emot en härmed under förra ärbjudandet nedsatt Contant ärsättningssumma af Åtta Tusende Rdr Banco afstå från alla anspråk på Känsö och från all godtgörelse för de till Kongl. Maj:t och Kronan bortarrenderade Byggnader och anläggningar derstädes, hvilka, så väl som Sterbhusdelägarnes rätt till ön Känsö på grund af derom med Jordägarne uprättade, här ofvannämnde Contracter, måge uplåtas till Kongl. Maj:t och Kronan, med nedläggande af all talan om Öns och byggnadernes återställande, dock detta under vilkor, att förrberörde ärsättningsbelopp senast den 1 Maji nästinstundande år warder till sterhufdelägarne utbetaldt, emedan, om dermed utöfver nämnde tid dröjer, de icke vilja wara uti förbindelse, att vidblifva detta ärbjudande, utan förbehålla, att derefter äga att talan öppna enligt arrende Contractet, hvars förlängande, om sådant skulle ifrågasättas, Sterbhusdelägarne för ingen del vilja medgifva. Lärande Kongl. Commissionen täckas finna, att uti nu fordrade Summan är emot först fordrade beloppet, afräknad ränta för en tidigare Liqvid, än efter Contractet skulle äga rum, med tillgodoföring för Sterbhusdelägarne af endast årliga arrende afgiften under tiden.

Götheborg den 22 augusti 1837.

Per Stenberg

Den 2 November 1837

§. 8. Den i flere tillfallen förut hos Kongl: Commissionen förekomna fråga, angående vilkoren för öfverlåtandet åt Kongl: Maj:t och Kronan af nyttjande-rätten till Kanso, såvensom af der befintlige, arfvingarne efter aflid: Handlanden Adam Gavin tillhörige, Byggnader, företogs nu åter, dervid den i Kgl: Commissionens Protocoll den 14 de sistl: September omförmälta, genom arfvingarnes Ombud Herr Lagmannen Stenberg ingifne skrift ordagrant här introgs, så lydande:

"Till Kongl: Quarantaines kommissionen i Göteborg!

Uhuru Sterbhus delägarne efter aflidne Handlanden Adam Gavin befullmägtigadt mig, att med Kongl: Commissionen afsluta, angående de vilkor, emot hvilka bemälte Sterbhus delägare skulle anse sig kunna afstå ifrån alla anspråk dels på Ön Kanso ön och dels på arfattning wid en förestående afträdestid för alla de byggnader och anläggningar, som der funnos, när ön och byggnaderne den 18 November 1803. till Kongl: Maj:t och Kronan under arrende på fyratio års tid upplåtes, och hvilka byggnader, anläggningar och dertill hörande lägenheter Kongl: Maj:t och Kronan genom arrende contractet förbundit sig, att wid arrende tidens förlopp den 1 Maji 1844. återställa, i lika stånd, som de, efter besigtning, emottogos; har jag dock funnit mig icke kunna detta ärende afsluta utan inhämtande af Sterbhus delägarnes egna yttrande, i anledning af hvad Kongl: Commissionens Protocoll den 10 och 24 November 1836 innehåller. Jag har nu mera erhållit detta yttrande, och får, i öfverensstämmelse dermed, uti all ödmjukhet lemna slutligt besked i frågan.

Enligt det betänkande Herr Öfversten och Riddaren Fischerström afgifvit, skulle Handlanden Gavins Sterbhus delägare fynnas icke aga mycket att säga derom, att deras, under förbehåll om oförändrad beskaffenhet och under afsedd hejd af den för Kongl: Maj:t och Kronan i detta hänseende ingångne förbindelse, till Kongl: maj:t och Kronan upplåtne byggnader och anläggningar,

blifvit dels nedrifne och undanförde och dels annorlunda förändrade, samt att Herrhus byggnader uppförts och anläggningar gjorts, som helt och hållet förändrat egendomens fordna egenskap, – allt utan att Gavin eller hans rätts innehafvare blifvit derom tillfrågade eller hörde. Om Kongl. Commissionens fordna förvaltning genom detta förfarande helt och hållet förbigått Gavins och hans Herrhus delägares rätt, samt anser den så obetydlig, att både den arrenderade Ön och dera uppförde Byggnader fått genom Kongl. Commissionens försorg, undergå en behandling som förutsätter fullkomlig äganderätt å Kongl. Commissionens sida, då likväl Kongl. Commissionen endast innehade och ännu innehar egendomen blott under nyttjande rätt emot arrende på wissa år, med uttryckeligen åtagen förbindelse, att wid arrendetidens slut återlemna allt, i lika stånd som det wid tillträdet och hållen besigtning befunnits; så följer deraf ingalunda, att Gavins Herrhus delägare äro skyldige att åtnöja sig med en godtyckelig godtgörelse, när stunden för återtagandet af deras, blott till begagnande uti oförändradt skick, upplåtne egendom inträffar, eller att medgifwa, det deras i Lag grundade rättighet, att i sinom tid fråyrka contractets uppfyllande, och finna det samma verkställdt, må wara ett ämne som kan efter behag behandlas. Ehvad Krone Skatte Hemmanet Brännö, derunder Hanön lyder, blifvit förmedlatt eller ej, och ehvad Kongl. Maj:t och Kronan nu mera förwärfvat sig äganderätt dertill; så följer dock deraf icke, att Kronan äger dispositionen af samma Ö med annan eller bättre rätt, än Brännö Hemmansägare, hwilka genom Contract den 1. October 1775. upplåtit under perpetuelt arrende till Handelanden N. Tengberg, den del af Ön, hwarå Sill-Salteri- och Franskokeri werks byggnaderne warit uppförde och garantiernes anstalten nu är belägen; hwarefter Tengberg afträdt detta Contract till Gavin, hwilken så wäl som Herrhusdelägarne efter honom, årligen till Hemmansägarne betalt den i samma arrende Contract bestämda afgift och enligt 18. 1. art. i Reglementet för Nordsjöfiskerierne af den 21 July 1774, tillkommer oförskränkt rätt att den upplåtne delen af Ön i all framtid disponera. Det torde alltså och så

många andra skäl, hvilkas upptagande icke hörer till föremålet af detta yttrande; churu Herr Öfverstens och Riddaren Fischerströms betänkande synes göra upplysningar behöfvelige, till försvar för Gavins Sterbhusdelägares rätt, icke gå så lätt, som berörde Betänkande tyckes afse, att undanrödja eller nedsätta desse Sterbhusdelägares Lagliga anspråk emot Kongl: Maj:t och Kronan om helja och fullbordan af arrende Contractet den 18 November 1803, ehvad uttrycket deri må vara, såsom i betänkandet sages, förfelladt eller icke; Men, såsom sagdt är, angår närvarande fråga annu icke någon twist om rättigheter och skyldigheter, i anledning af nämnde Contract, utan endast huruvida någon upplysning skulle kunna träffas om wilkor, emot hvilka Gavins Sterbhusdelägare skulle vilja afstå ifrån alla anspråk och all rätt till Hanso, och de byggnader och anläggningar Kongl Majst: och Kronan för Quarantainen anstalten arrenderat. I detta afseende och om godvilligt slut kan winnas, äro och Sterbhusdelägarne benägne, att icke upställa sine anspråk till den utvidgning, Contractet och en Laga tydning deraf skulle kunna medgifva, utan i det stället, att, med hänsigt till härvid förekommande särskilde förhållanden, inskränka fordringarne innom den mest billiga gräns. Och churu, efter hvad Besigtningen innehåller, åbyggnaderne å Hanson vid arrendets början befunnits utan särdeles brister, samt sålunda, i anseende till så väl beskaffenhet, som antal, då varit af betydeligt wärde, förklara sig likwäl Sterbhusdelägarne wilige, att i öfverensstämmelse med de grunder Kongl Commissionen för uppgörelsen framstält, emot en härmed under förra arbjudandet nedsatt Contant ärsättningssumma af åtta Tusende Rdr Bancо afstå från alla anspråk på Hanso och från all gottgörelse för de till Kongl Maj:t och Kronan bort arrenderade Byggnader och anläggningar derstädes, hvilka, så väl som Sterbhusdelägarnes rätt till Hanso på grund af derom med Fordagarne upprättade, här ofvannämnde Contracter, måge upläsas till Kongl Majst och Kronan, med nedläggande af all talan om Ens och byggnadernes återställande, dock detta

under vilkor, att förrberörde ärsättnings belopp senast den 1 Maji nästinstundande år warder till Sterbhusdelägarne utbetaldt, emedan, om dermed utöfver nämnde tid dröjer, de icke vilja wara uti förbindelse, att vidblifva detta ärbjudande, utan förbehålla, att derefter äga att talan öppen enligt arrende Contractet, hvars förlängande, om sådant skulle ifrågasättas, Sterbhusdelägarne för ingen del vilja medgifva. Lärande Kongl. Commissionen täckas finna, att uti nu fordrade Summan är emot först fordrade beloppet, afräknad ränta för en tidigare Liqvid, än efter Contractet skulle äga rum, med tillgodoföring för Sterbhusdelägarne af endast årliga arrende afgiften under tiden. Götheborg den 22 Augusti 1837.

Per Stenberg."

Och sedan Kongl. Commissionen derefter tagit del af alla till ärendet hörande handlingar samt inhämtat hvad för öfrigt deri förekommit, beslöt Kongl. Commission att hemställa ärendet till Kongl. Majsts. Nådiga pröfning, på sätt expeditionen derom i Bref-Conceptet närmare utvisade. — Tit. Suger. —

Till sidern,

O. V. Rafstrand

coll.